

УДК 343.97

Юрій Володимирович ОРЛОВ,
доктор юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, Харків)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАННЯ УКРАЇНОЮ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Проаналізовано кримінально-правові та кримінологічні засади визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду. Виявлено зміни в елементах кримінально-правових відносин у зв'язку з таким визнанням, надано їх опис і пояснення. Доведено необхідність внесення змін і доповнень до закону про кримінальну відповідальність щодо адаптації вітчизняної правової системи до юрисдикції міжнародних судових установ, а також застосування окремих політико-кримінологічних заходів із метою припинення і запобігання окремим категоріям злочинів, забезпечення здійснення правосуддя.

Ключові слова: міжнародний злочин, Міжнародний кримінальний суд, юрисдикція, кримінально-правові відносини, припинення, запобігання.

Постановка проблеми. Україна вже більш як два роки перебуває у фазі гострого протистояння цілій низці загроз власній національній безпеці. Характер і масштаб, а головне, акцент політичної кримінальної активності протягом вказаного періоду суттєво змінилися, набувши яскраво вираженого насильницького забарвлення, в якому поєднуються як внутрішньо-, так зовнішньополітичні джерела детермінації. У цих умовах цілком обґрунтованим видається прагнення нашої держави залучити на орбіту захисту своїх національних ін-

© Орлов Ю. В., 2017

тересів, власного суверенітету якомога ширше коло іноземних й міжнародних суб'єктів. Одним із них є Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС). Верховна Рада України (далі – ВРУ) двічі у своїх заявах зверталася до цієї міжнародної судової установи з визнанням її юрисдикції: перша мала назву «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року» від 25.02.2014 р. № 790-VII [1], друга – «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» від 04.02.2015 р. № 145-VIII [2].

У цілому підтримуючи такі кроки українського парламенту, зауважимо, що визнання Україною юрисдикції МКС відбулося в умовах правової системи, параметри якої не повною мірою виявилися адаптованими до подібної публічної взаємодії на міжнародному рівні, що проявилось у низці колізій, прогалин. Від їх вчасного та якісного діагностування й усунення залежить ефективність такої взаємодії в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Політико-кримінологічні проблеми протидії злочинності, у тому числі й в аспекті використання міжнародно-правових інструментів, тією чи іншою мірою висвітлювалися у працях таких вчених, як О. М. Бандурка, В. М. Бурлаков, Я. І. Гілінський, В. О. Глушков, О. М. Дрьомін, О. О. Житний, Н. А. Зелінська, П. А. Кабанов, О. М. Литвинов, В. В. Лунєєв, Г. В. Маляр, А. Л. Сморгунова, А. М. Черниш та деяких інших. Проте дослідженню комплексних кримінологічних та кримінально-правових проблем визнання Україною юрисдикції МКС увага окремо не приділялася, що й зумовлює актуальність теми цієї статті.

Метою статті є виявлення, опис, пояснення існуючих кримінологічно значущих протиріч, правових колізій і прогалин, що виникли у зв'язку з визнанням Україною юрисдикції МКС і вчасно не були усунуті, а також формулювання пропозицій щодо шляхів виправлення ситуації.

Виклад основного матеріалу. Системно-правовий та кримінологічний аналіз змісту вказаних вище заяв ВРУ дає підстави виокремити три групи теоретичних та суто практичних (правозастосувальних) проблем, що виникають у зв'язку з їх прийняттям.

По-перше, очевидно, що ухвалення відповідних постанов відбувалося за відсутності достатніх матеріально-правових підстав. Мова йде про відомі положення ч. 1, 2 ст. 124 Конституції України, якою чітко визначено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають в державі [3]. І хоча щодо положення ч. 1 вказаної статті немає офіційного тлумачення Конституційного Суду України, все ж існують логіко-семантичні та системно-правові підстави для висновку, згідно з

яким йдеться саме про суди, створені відповідно до Конституції України, тобто національні суди. На користь цієї думки також свідчить і позиція Конституційного Суду України щодо розуміння категорії «правосуддя» саме як державної діяльності [4], а не діяльності міжнародних органів і організацій. Отже, маємо констатувати, що ВРУ прийняла акти, які суперечать положенням Основного закону. Утім, 02.06.2016 р. ст. 124 Конституції України доповнено ч. 6, згідно з якою Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, встановлених Римським статутом [3]. Проте чинності ця норма набуває з 30.09.2019 р. Таким чином, де-факто положення вказаних вище заяв й відповідної постанови ВРУ є неконституційними, хоча де-юре (аж допоки не буде певного рішення Конституційного Суду України) такими вважатися не можуть. Варто визнати існування потреби в узгодженні зовнішньополітичних заяв із положеннями Основного закону країни. Це – справа правової і політичної культури та волі. Правове невігластво на найвищому політичному рівні є абсолютно неприпустимим для держави, яка асоціює себе із європейським цивілізаційним виміром.

По-друге, правові акти ВРУ, якими визначається підсудність та в яких виражається звернення парламенту (по суті процесуальні, процедурні акти), призводять фактично до суттєвих трансформацій матеріальної правової основи змісту та інших складових кримінально-правових відносин, що є юридичним нонсенсом. У цьому контексті, як видається, варто вести мову про декілька трансформаційних компонентів.

1. *Зміна суб'єкта кримінально-правових відносин*: замість держави Україна в їх структурі з'являється міжнародний судовий орган – МКС. У зв'язку з цим виникає закономірне питання: на якій підставі держава Україна самоусувається від виконання своїх функцій і обов'язків перед громадянами, що явно не відповідає положенням ч. 2 ст. 3 Конституції України? Можна припустити два варіанти відповіді на це питання:

а) визнання неефективності власної правоохоронної та судової системи, неспроможності забезпечити об'єктивне, усебічне розслідування й судовий розгляд проваджень щодо визначеної категорії злочинів. Міжнародній кримінально-правовій практиці відомі такі випадки. Згадаємо хоча б Спеціальний трибунал по Лівану у зв'язку із терактом, внаслідок якого у 2005 р. загинув прем'єр-міністр цієї країни. У зверненні Лівану до ООН було чітко вказано, що національна правоохоронна та судова система не має змоги гарантувати належний розгляд цієї справи та забезпечити притягнення винних до кримінальної відповідальності; потужним виявилось внутрішньополітичне лобі, джерела якого беруть свій початок у діяльності організованих злочинних угруповань. Однак, визнаючи таку аргументацію цілком зрозумілою, варто дотримуватися коректності в її проекції на українську соціально-правову дійсність, а саме:

– у випадку з Ліваном держава не усувається від кримінального переслідування злочинів, ліванські та іноземні судді працюють на засадах взаємодоповнюваності. У ситуації з юрисдикцією МКС щодо злочинів, вчинених на території України, треба розуміти те, що відбувається не взаємодоповнення, а

заміщення суб'єкта у відповідних кримінально-правових відносинах, що вимагає належного обґрунтування, якого у заявах ВРУ, вочевидь, бракує;

– щодо Лівану юрисдикція змішаного судового органу, спеціального трибуналу, поширюється лише на один злочин – теракт, який не підсудний МКС. Згідно з офіційною інформацією Служби безпеки України діяння зі створення так званих «ДНР» та «ЛНР» кваліфіковані за ст. 258³ Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Створення терористичної групи чи терористичної організації» [5]. Саме на цій підставі вказані організації й визнаються терористичними. Про це ж свідчить і сама назва заяви (постанови) № 145-VIII від 04.02.2015 р., оскільки вже в ній «ДНР» та «ЛНР» йменуються терористичними організаціями. Останні, і це цілком логічно, мають вчиняти злочини терористичної спрямованості, а вони, повторимося, відповідно до положень Римського статуту не підсудні МКС.

Утім, згадана заява парламенту, як би це не видавалося парадоксальним, стратегічно (виходячи із сьогоденної геополітичної кон'юнктури) є вірною. Цілком зрозуміло, що створення окремого трибуналу, на що потрібне рішення Ради безпеки ООН, за фактами терористичної діяльності «ЛНР» і «ДНР» неможливе через лобі останніх в самій Раді безпеки з боку окремого (окремих) постійного її члена*. Залишається лише варіант тлумачення злочинної діяльності вказаних організацій у категоріях, що узгоджуються з положеннями Римського статуту про предметну юрисдикцію МКС. Проте в такому разі у назві та за текстом заяви слід відмовитися від застосування терміна «терористична організація» та й взагалі від посилання на будь-кого з гіпотетично винних осіб (більш детально про це буде сказано нижче);

б) підставою звернення до МКС є не визнання неспроможності власної правоохоронної і судової системи України розслідувати й належно вирішити питання по суті, а наявність специфічного об'єкта кримінально-правової охорони, який у випадку посягання на нього не може бути повноцінно захищений національними засобами. Йдеться про констатацію наявності міжнародних злочинів. Така аргументація також видається раціональною. Проте тоді маємо визнати, що з якихось причин «не спрацьовують» (не стають активними елементами механізму кримінально-правового регулювання) відповідні кримінально-правові норми, зосереджені у розділі XX КК України «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку».

Як видається, відповідь на питання про підстави звернення до МКС криється у комплексі викладених вище обставин. Вочевидь, національні юрисдикційні заходи є неефективними навіть на рівні загальної превенції, правово-

* У цьому контексті вважаємо, що Україні необхідно звернутися до Ради безпеки ООН з проектом резолюції про створення міжнародного кримінального трибуналу на правах змішаного міжнародного суду для розслідування і притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів терористичної спрямованості на території України у визначений період. Юрисдикцію вказаного трибуналу, із врахуванням висновків технічного розслідування Радою з безпеки Нідерландів, доцільно поширити і на розслідування та розгляд справи про загибель людей внаслідок авіакатастрофи борту МН-17 на території України 17.07.2014 р. Будучи свідомим того, що навряд чи проект такої резолюції буде підтриманий Радою безпеки ООН через специфічність політичної кон'юнктури та особливості правових засад функціонування вказаного органу, все ж слід, на нашу думку, визнати, що її подання є необхідним для забезпечення: а) послідовності й повноти діяльності України з виконання своїх і внутрішньодержавних, і міжнародних зобов'язань у справі протидії злочинності; б) отримання додаткових непрямих доказів винності представників окремих країн у вчиненні певних злочинів на території нашої держави через результати голосування за проект резолюції.

го впливу щодо так званих злочинів агресії й проти людяності (у термінології Римського статуту), які вчиняються проти України та на її території. Із цієї ж причини, тобто неможливості окремої країни протидіяти таким злочинам, їх можна інтерпретувати як міжнародні, адже їх наслідки поширюються далеко за межі окремої держави. Масштаб та характер останніх змушує з превентивною (припиняючою та запобіжною) метою звернутися до МКС. Із кримінологічної, правової та суто політичної точок зору – це виправдано. У той же час і Україна, направляючи заяву до МКС, дескриптивно, але однозначно визнає власну нездатність проводити розслідування належним чином. Цей висновок ґрунтується на положеннях п. «а» ч. 1 ст. 17 Римського статуту [6]. Протилежне означатиме неможливість прийняття до провадження в МКС відповідних справ.

2. *Зміна об'єкта кримінально-правової охорони та змісту кримінально-правових відносин*. Беручи до уваги викладену цільову настанову заяв ВРУ про визнання юрисдикції МКС, маємо розуміти, що йдеться, по суті, про зміну об'єкта кримінально-правової охорони, акцент якої зміщується з виключно національних відносин на міжнародні. Міжнародна система правових цінностей забезпечена низкою юридичних гарантій, сформований механізм їх захисту, у тому числі й через юрисдикційні інструменти МКС, інших міжнародних судових органів, установ, що створюються в порядку ad hoc, а також колективних суб'єктів, які провадять діяльність неюрисдикційного спрямування (військово-політичні блоки, міжнародні сили коаліції тощо).

На нашу думку, саме характер порушених відносин фактично відіграв роль провідної підстави для прийняття ВРУ заяв про визнання юрисдикції МКС, адже злочини, на які потенційно може бути звернена судова діяльність останнього, посягають на основи цивілізованого публічного адміністрування, дійсно порушують фундаментальні засади людського співжиття, у тому числі й у форматі відносин держави і громадян (здебільшого вони відображенні у Статуті ООН, Загальній декларації прав людини та інших міжнародних нормативно-правових актах). Йдеться саме про міжнародні злочини, суспільна небезпечність яких визнається як на національному, так і міжнародному рівнях, бо вони (це загальноприйнято) завдають шкоди міжнародному правопорядку, його засадам, принципам мирного співіснування в цілому. Однак усе-таки треба з'ясувати, на якій підставі та яким суб'єктом злочини, вчинені в Україні та ті, що вчиняються нині, були кваліфіковані як такі?

Передусім наголосимо, що для того, щоб діяння, які сьогодні мають місце на окремих територіях нашої держави, розглядати як міжнародні злочини, немає навіть юридичних підстав, адже Римський статут не є джерелом кримінального права України. Саме тому можна стверджувати, що йдеться не про офіційну кваліфікацію (парламент не може бути її суб'єктом), а про суто політичне рішення. Воно ґрунтується на певних передумовах, які, вважаємо, можливо назвати кримінологічними: а) необхідність припинення щодо України агресії (хоча у вказаній постанові ВРУ про неї не йдеться); б) запобігання в майбутньому імовірним військовим злочинам та злочинам агресії; в) забезпе-

чення належного відправлення правосуддя в конкретній ситуації та виконання державою Україна, нехай опосередковано через МКС, обов'язків перед власними громадянами щодо захисту їх прав. Цілком очевидно, що досягти цих цілей виключно національними засобами в сучасних умовах неможливо, через що і виникає необхідність залучення можливостей органу міжнародної юрисдикції.

Міжнародне співтовариство не може бути осторонь подібних подій, залишити без оцінки серйозні порушення міжнародного гуманітарного права. Аналогічні міркування, до речі, були покладені в рішення ООН про створення змішаного кримінального трибуналу над червоними кхмерами (Камбоджа) – Надзвичайних палат в судах Камбоджі.

Погоджуючись у цілому з такою логікою міркування, усе ж таки (що, на наш погляд, закономірно) слід відповісти на питання: як співвідносяться об'єкти національної і міжнародної кримінально-правової охорони та чи можуть вони співіснувати щодо одних і тих самих відносин? Цілком зрозуміло, що перш за все треба встановити, які норми кримінального права мають пріоритет (національного чи міжнародного). Не вдаючись, однак, до дискусії, яка не становить безпосереднього предмета цього дослідження, зауважимо, що при вирішенні проблеми конкуренції норм міжнародного і національного права однозначно мусимо виходити з неможливості подвійної відповідальності. Іншими словами, маємо визнати, що там, де *прийняте рішення* про застосування міжнародних кримінально-правових норм, національні механізми кримінально-правового регулювання у відповідній частині не діють (за винятком виконання вироків міжнародних судових органів на підставі ч. 4 ст. 10 КК України). Підкреслимо: йдеться саме про прийняття політичного (але кримінологічно обґрунтованого) рішення про визнання об'єкта кримінально-правової охорони та відповідного посягання, що візуалізується в орбіті відносин міжнародного масштабу, міжнародного правопорядку. Проте наразі правових (легальних) підстав для такого рішення немає; це – сфера виключно політичних оцінок. А отже, визначення різновиду злочину, тобто розуміння його чи то як міжнародного, чи то як «національного» (за внутрішньо-державним законодавством), є предметом політичних дискусій. Сам же конструкт відповідного міжнародного злочину є продуктом політичного консенсусу, принаймні у реаліях вітчизняної правової системи.

Власне, проблема й полягає в тому, що українське законодавство про кримінальну відповідальність не передбачає можливості та не закріплює критеріїв, за якими злочинність діяння, вчиненого на території України, встановлювалася б не КК України, а іншими нормативно-правовими актами, зокрема, Римським статутом МКС. Такий висновок можна зробити виходячи зі змісту ч. 1 ст. 6 КК України. Більш того, поки Римський статут не буде ратифіковано ВРУ, посилання на нього як на чинне джерело права з юридичної точки зору є неможливим. З огляду на наведене додамо, що ми повинні визнати: незважаючи на існуючі заяви ВРУ та відповідні положення ч. 6 ст. 124 Конституції України, КК України лишається не адаптованим до новітніх викликів у сфері національної та міжнародної безпеки.

Повертаючись до питання про те, що відбулося з кримінально-правовими відносинами унаслідок визнання Україною юрисдикції МКС, зауважимо наступне. Гіпотетично структурно-динамічна модель розвитку таких відносин мала б передбачати їх виникнення як національних, а згодом припинення на підставі юридичного факту – рішення парламенту, яким створено правові підстави для початку інших кримінально-правових відносин, зміст яких визначається Римським статутом, а суб'єктом є МКС замість держави Україна. Проте це – модель. В дійсності ж, згідно з нормами чинного КК України, такої трансформації не відбулося. *Ті відносини, які виникли на підставі вітчизняного закону про кримінальну відповідальність із моменту вчинення злочинів на території України (щодо яких були зроблені заяви ВРУ), існують і до сьогодні. Нині немає юридично значущих підстав для їх припинення, адже вітчизняному кримінальному праву не відомі подібні підстави для припинення кримінально-правових відносин.* Очевидно, що заяви та відповідна постанова ВРУ, якщо їх за певних умов і розглядати як нормативно-правові акти, є нижчими за юридичною силою аніж закон. Тому положення КК України не можуть відмінитися таким актом.

Для того, аби вказана модель трансформації кримінально-правових відносин (з національних у міжнародні) запрацювала як реальна, потрібні зміни і доповнення як до Конституції, так і до КК України. Із приводу Основного закону зауважимо, що, на нашу думку, зміни можуть стосуватися лише скорочення часу набуття чинності ч. 6 ст. 124. Щодо КК України, то вони мають змістовніший характер. Не претендуючи на повне та усебічне наукове обґрунтування відповідних пропозицій (з огляд на формат цієї роботи), можемо запропонувати до розгляду й обговорення спільнотой такий їх варіант: а) у ч. 1 ст. 6 після слів «цим Кодексом» дописати словосполучення такого змісту: «за винятком випадків, коли вони на підставах, передбачених Конституцією України, підлягають притягненню до кримінальної відповідальності міжнародними судовими установами»; б) у ч. 1 ст. 7 після слів «Верховною Радою України» додати фразу «або якщо вони підлягають притягненню до кримінальної відповідальності міжнародними судовими установами на підставах, передбачених Конституцією України»; в) у ч. 1 ст. 9 після слів «суду іноземної держави» помістити словосполучення «або міжнародної судової установи».

По-третє, чимало питань викликає обмеження постановою ВРУ юрисдикції МКС за колом осіб. Йдеться про те, що український парламент своєю заявою від 04.02.2015 р. № 145-VIII визнав юрисдикцію вказаного органу виключно щодо вищих посадових осіб РФ, а також керівників терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР». З цього приводу напрошуються щонайменше три питання:

1) чому, власне, громадяни України не можуть бути притягнені до міжнародної кримінальної відповідальності, зокрема, за злочини, вчинені з 20 лютого 2014 р.? Чи можливо було успішно виконати низку політичних за характером злочинів на території України без пособництва чи співвиконавства з боку її громадян? Питання риторичне;

2) якщо в заяві йдеться про вчинення «воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації», то, очевидно, слід вести мову і про злочини агресії. Іноземні посадові особи на території нашої держави не можуть вчинити воєнні злочини (хіба що за деякими маловірогідними винятками) без вчинення злочинів агресії. Проте текст заяви не поширює на них юрисдикцію МКС, що є невинуватим та нелогічним;

3) які в Україні як держави існують підстави для такого обмеження юрисдикції МКС за колом осіб? Римський статут не передбачає такої можливості в принципі. Більш того, це не відповідає самій логіці правосуддя: у чому сенс останнього, коли держава, що звертається до МКС, сама вказує на винних осіб або ж окреслює їх коло (а в заяві №790-VII взагалі називаються конкретні особи – В. Ф. Янукович, В. П. Пшонка, В. Ю. Захарченко [1])? Цілком очевидно, що будь-який суд, у тому числі й МКС, не може бути таким чином обмежений у своїй діяльності; правосуддя повинно здійснюватися повно, об'єктивно, усесібно. З огляду на це можливі дві моделі реакції МКС: *a)* він прийме рішення про перехід до повноцінного розслідування та розгляду справи по суті щодо визначених злочинів, вчинених протягом певного часу, без обмеження за колом осіб (фігурантів, винних). У такому разі притягнення до відповідальності громадян України цілком обґрунтовано може бути оскаржене на території нашої держави до національних судів з огляду на положення все тієї ж постанови ВРУ, тобто існує ризик, що Україна щодо таких осіб не зможе реалізувати повноваження, передбачені ч. 4 ст. 10 КК України; *b)* він відхилить заяву України (не визнає її такою, що відповідає вимогам Римського статуту) та відмовить у здійсненні правосуддя. Як в першому, так і другому випадках цілі визнання юрисдикції МКС або досягаються не в повному обсязі, або не досягаються зовсім.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З викладеного випливає, що, крім іншого, існує також потреба у вдосконаленні змісту заяв України про визнання юрисдикції МКС. Із них (очевидно, що у новій редакції, а по факту в іншій заяві й відповідній постанові ВРУ) має бути прибрано обмеження за колом осіб та вказано додатково на злочини агресії. Така заява і відповідна постанова ВРУ можуть бути прийняті лише після набуття чинності ч. 6 ст. 124 Конституції України. Тому необхідно або очікувати визначеного законом відповідного терміну (30.06.2019 р.), або внести зміни щодо останнього, скоротивши його.

Підсумовуючи, зазначимо, що рішення про визнання юрисдикції МКС можна лише вітати. Воно є, передусім, кримінологічно обґрунтованим. Разом із тим його прийняттю (або ратифікації ВРУ Римського статуту) має передувати системна і послідовна адаптація національного законодавства, перш за все конституційного та кримінального-правового.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року: заява від 25.02.2014 р. № 790-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/790-18> (дата звернення: 10.10.2016).
2. Про заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян»: постанова, заява Верховної Ради України від 04.02.2015 р. № 145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/145-19> (дата звернення: 05.10.2016).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (дата звернення: 10.10.2016).
4. Про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням державного зовнішньоекономічного підприємства «Славутич-Сталь»: ухвала Конституційного Суду України № 44-з від 14.10.1997 р. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97> (дата звернення: 05.10.2016).
5. Коментар радника голови СБУ Маркіяна Лубківського з приводу визнання т.зв. «ДНР» та «ЛНР» терористичними організаціями // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=135966&cat_id=39574 (дата звернення: 10.10.2016).
6. Римський статут міжнародного уголовного суду: Міжнародний документ ООН от 17.07.1998 г. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 01.11.2016).

Стаття надійшла до редакції 10.11.2016.

Юрій Владимирович ОРЛОВ,

доктор юридических наук, доцент

(Харьковский национальный университет внутренних дел,
Харьков, Украина)

УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРИЗНАНИЯ УКРАИНОЙ ЮРИСДИКЦИИ МЕЖДУНАРОДНОГО УГОЛОВНОГО СУДА

Проанализированы уголовно-правовые и криминологические основы признания Украиной юрисдикции Международного уголовного суда. Выявлены изменения в элементах уголовно-правовых отношений в связи с таким признанием, дано их описание и объяснение. Доказана необходимость внесения изменений и дополнений в закон об уголовной ответственности с целью адаптации отечественной правовой системы к юрисдикции международных судебных учреждений, а также применения отдельных политико-криминологических мер по пресечению и предупреждению отдельных категорий преступлений, обеспечения осуществления правосудия.

Ключевые слова: международное преступление, Международный уголовный суд, юрисдикция, уголовно-правовые отношения, пресечение, предупреждение.

Yurii V. ORLOV,

Doctor of Law, associate professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

CRIMINOLOGICAL, CRIMINAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ADMITTING THE JURISDICTION OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT BY UKRAINE

The author has analyzed criminological, criminal and legal principles of admitting the jurisdiction of the International Criminal Court by Ukraine. The author has revealed, provided description and explanation to changes in the elements of criminal and legal relations in regard to such a recognition. It has been determined that the position of statements of Verkhovna Rada of Ukraine on admitting the jurisdiction of the International Criminal Court are unconstitutional, although they are not de jure recognized as those.

The author has provided the description and characteristics of theoretical and legal model of terminating national and emergence of international criminal and legal relations in regard to the recognition of the jurisdiction of the International Criminal Court. The impossibility of the realization of that model according to the current parameters of the legal system in Ukraine has been proved. The problem is that the domestic legislation on criminal liability of Ukraine does not provide the possibilities and does not specify the criteria, under which the criminal act committed on the territory of Ukraine, was determined not by the Criminal Code of Ukraine, but by other regulatory acts, including in particular the Rome Statute of the International Criminal Court. It has been established that those relationships, which arose on the basis of national law on criminal liability after committing crimes on the territory of Ukraine (under the statements of Verkhovna Rada of Ukraine) are available nowadays. There are no legally significant grounds for their termination, as the domestic criminal law does not know such grounds for termination of criminal and legal relationships.

The author has offered to review a draft of amendments and alterations to the Criminal Code of Ukraine, namely: a) p. 1 of the Art. 6 after “by this Code” shall be amended with the following phrase: “except the cases, when they are on the grounds provided by the Constitution of Ukraine, are subjects to criminal prosecution by international judicial institutions; b) p. 1 of the Art. 7, after the words “by the Verkhovna Rada of Ukraine” to alter with the phrase “or if they are subject to criminal prosecution by the international judicial institutions on the grounds provided by the Constitution of Ukraine”; c) p. 1 of the Art. 9 after the words “court of a foreign state” to alter with the phrase “or international judicial institution”.

The author has proved the legal incorrectness and criminological groundlessness established in the statement of Verkhovna Rada of Ukraine restrictions of the jurisdiction of the International Criminal Court only by the crimes against humanity and war crimes, as well as by the determined range (group) of people regardless of grouping criteria. There is a need for the adoption of a new statement of Verkhovna Rada of Ukraine, in the text of which there should be no restrictions or reservations, except the period of time during which the relevant crimes were committed under the jurisdiction of the International Criminal Court.

Key words: *international crime, International criminal court, jurisdiction, criminal and legal relations, termination, prevention.*

